

ОУ „Васил Левски” - с. Долни Луковит, общ. Искър, обл. Плевен,
5867, с. Долни Луковит, пл. „Христо Ботев” №6, тел:06352/20-55

УТВЪРЖДАВАМ:
ДИРЕКТОР: ИСКРА ЦВЕТАНОВА

ПЛАН

**за работа на Координационния съвет
по изпълнение на Координационния механизъм
за противодействие на тормоза и насилието
в институциите в системата на училищно образование
и Алгоритъм по прилагане на механизма за противодействие на
тормоза и насилието
за учебната 2024/2025 година**

*Настоящият план е приет на заседание на педагогическия съвет с
Протокол №12/11.09.2024 г. и утвърден със Заповед №РД-14-507/11.09.2024 г. на
директора.*

I. Общи положения.

Настоящият план е разработен в изпълнение на Заповед № РД 09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката за утвърждаване Единния механизъм за противодействие на тормоза, разработен от Министерството на образованието и науката с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и неправителствените организации – НМД, фондация „Стъпки за невидимите деца в Българи,” фондация „Асоциация Анимус”, Дружеството на психолозите в България и УНИЦЕФ.

В ОУ „Васил Левски” работи координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза, съобразени с националната нормативна рамка (Конституцията на Република България, Семейния кодекс, ЗЗД и Закона за предучилищното и училищното образование и ДОС за приобщаващо образование) в състав:

1. Председател: Ралица Красмирова Свиленска - старши начален учител

2. Членове:

- Мария Цветанова Калчовска-Дечева - старши начален учител с английски език;
- Стоян Николов – прогимназиален учител;
- Мария Кирова – родител на ученици във II и IV клас;
- Мина Руменова Илиева - родител на ученик в VII клас;
- Калина Александрова – образователен медиатор;
- Лили Галинов Нинчев-ученик от VII клас;
- Красимир Бисеров Детелинов-ученик от VII клас.

Работата на Координационния съвет е съобразена и се основава на приетите училищни планове и правилници.

II. Предмет.

Проучване и подпомагане психичното развитие и здраве на децата и юношите в ОУ „Васил Левски” с. Долни Луковит, чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

Причините за тормоза са много и комплексни и училището трудно би могло да повлияе на всички. То може успешно да намали тези фактори, които са свързани със средата в училище и допринасят за проява на агресия, както и за утвърждаване на агресивни модели на поведение.

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Приоритетна задача на учителите и служителите в ОУ „Васил Левски” с. Долни Луковит е да осигурят добър психоклимат и да намалят ситуациите на напрежение, стрес.

ПРЕВЕНЦИЯТА на тормоза е комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието с приоритет върху дейности на равнище клас (правила, възстановяване на щета, дискусии, разиграване на ситуации, обсъждане, осмисляне).

ИНТЕРВЕНЦИЯ се прилага като отговор на училището при възникнали ситуации на тормоз (работа по случай) чрез действия и мерки, които целят спиране и

разрешаване на възникнала ситуация, подчинени на принципа на най - добрия интерес на детето.

Важно е да не бъдат омаловажавани първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми и към кибертормоза, а също така и към сексуалния тормоз. За такъв се счита всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството и създаване на смущаваща, враждебна, унижителна или обидна обстановка.

III. Цел.

- Прилагане на разработения цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

- Превенция на тормоза, включваща комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

- Комплекс от превантивни мерки, включващ всички възможни аспекти, форми и нива на тормоза, фокусиращ вниманието върху участието на всички групи на общността планиран на две нива - класна стая/паралелка, училище .

- Прилагане на защитната мрежа и поставените ясни граници, ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в училище.

IV. Задачи.

1. Прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.

2. Използване на защитна мрежа за интервенция при случаи на тормоз в училище.

3. Поддържане връзка с всички институции, подпомагащи работата по превенция на тормоза в училище и извън него, осигуряване на реални партньорства с външни за училището служби, организации и специалисти.

4. Включване на общността – родители, местна власт, медии.

5. Обучение на учителите и персонала на училището за причините и ефектите от насилието и тормоза.

6. Повишаване чувствителността към проявите на насилие и тормоз.

7. Стимулиране на учениците да търсят помощ при случай на тормоз

V. ДЕЙНОСТИ.

Дейност 1. Разработване и прилагане на ПРЕВАНТИВНИ дейности за предотвратяване на тормоза в училище.

НА НИВО УЧИЛИЩЕ:

1. Оценка на проблема, през мнението на учениците и учителите - с помощта на стандартизиран въпросник.

Срок: втора седмица на октомври 2024 г.

Отг.: Председателят на КС

2. Анализ на проявите на училищен тормоз през миналата учебна година и наличните правила и решения за справяне с него - честота на булिंगа, форми, резултати, последствия, налични и липсващи правила.

Срок: втора седмица на октомври 2024 г.

Отг. Председателят на КС

3. Актуализиране на единните правила за противодействие на тормоза през новата учебна година по предложение на КС, кл. р- ли и родителите (Приложение 6).

Срок: трета седмица на октомври 2024 г.

Отг.: Председателят на КС и Председателят на МО на кл.- р-ли

4. Включване на единните правила за противодействие на тормоза в Правилника за дейността на училището.

Срок: 25.10.2024 г.

Отг.: Директорът и Председателят на КС

5. Актуализиране и приемане на Училищния план за работа на Координационния съвет за противодействие на тормоза.

Срок: Септември 2024 г.

Отг.: Председателят на КС

6. Създаване на програми за развитие на лични и социални умения при инициране на индивидуална работа по случай.

Срок: целогодишно

Отг.: Председателят на КС

7. Актуализиране на процедурите за интервенция в ситуация на тормоз и привличане на други институции, подпомагащи работата по превенцията му, според изискванията за оценка на риска, работа по случай, насочване към външни служби.

Срок: четвърта седмица на октомври 2024 г.

Отг.: Председателят на КС

8. Съблюдаване на процедурите за реагиране в ситуации на тормоз (съгласно Приложенията). Използване на дейностите и мерките за обща подкрепа на личността за подпомагане развитието на толерантни взаимоотношения в общността и повишаване на социалните компетентности на обучаемите.

Срок: постоянен

Отг.: Председателят на КС

9. Провеждане на вътрешноучилищна квалификация на педагогическия и непедagogическия персонал, на Ученическия съвет на училището, ученическите съвети на паралелките и на учениците, подпомагащи работата на КС за методите и начините за справяне с кризисни ситуации на тормоз.

Срок: през учебната година

Отг.: Директорът

10. Контрол по прилагане на оптимизираната система за дежурство и пропускателния режим в училището, в зависимост от оценката на проблема.

Срок: целогодишно

Отг.: Директорът

11. Припомняне на учители, ученици и родители процедурите за реагиране в ситуации на тормоз. Запознаване с програмата за разрешаване на конфликти в училище.

Срок: месец декември 2024 г.

Отг.: членовете на КС и кл. р-ли

12. Изработване и разпространение на информационно - образователни материали, съобразени с различните възрастови групи и свързани с:

- а) превенция на тормоза;
- б) правата и задълженията на децата.

Срок: целогодишно

Отг.: членовете на КС и кл. р-ли

13. Осигуряване на методически и филмови материали, лектори и обучение по превенция на тормоза в помощ на класните ръководители.

Срок: целогодишно

Отг.: Председателят на КС

14. Отбелязване на Световния ден за борба с тормоза.

Срок: четвъртата сряда на февруари 2025 г.

Отг.: Членовете на Ученическите съвети,
КС и кл. р-л

15. Запознаване на ученици, родители и учители с профила на ученика, използващ булинг. Наблюдение на учениците, отговарящи на тази характеристика, с цел елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за създаване на ситуации на тормоз.

Срок: през учебната година

Отг.: Дежурни учители и кл. р-ли

17. Поддържане на постоянна връзка с другите институции, имащи отношение към тормоза в училище, с цел адекватна своевременна интервенция за инициране на работа по случай при необходимост .

Срок: целогодишно

Отг.: Директорът и Председателят на КС

18. Периодична вътрешноучилищна квалификация на педагогическия и обслужващия персонал по въпросите на агресията, тормоза и насилието сред учениците за придобиване на необходимите компетентности.

Срок: през учебната година

Отг.: Директорът

19. Разработване и прилагане на въпросник за периодично анкетиране на ученици и учители по проблемите за тормоза и насилието. Анализ на риска, планиране и предприемане на мерки, съобразно резултатите от анкетите.

Срок: м.октомври 2024 г. и м.май 2025 г.

Отг. : Членовете на КС

21. Отчет за дейността на КС през учебната година и препоръки за подобряване на дейността му през следващата.

Срок: на срочния и годишния ПС

Отг.: Председателят на КС

НА НИВО КЛАС:

1. Запознаване на ученици и родители с единните правила за противодействие на тормоза и с частта от Правилника за дейността на училището, посветена на този проблем - на родителска среща и в час на класа (срещу подпис)

Срок: първата седмица на октомври 2024 г.

Отг.: кл. р-ли

2. Запознаване на родители и ученици с цялостния механизъм за противодействие на тормоза на тематична родителска среща.

Срок: втора седмица на ноември 2024 г.

Отг.: Председателят на КС и кл. р-ли

3. Поддържане на непрекъсната връзка между кл. р-ли и родителите за противодействие срещу проявите на тормоз.

Срок: през учебната година

Отг.: кл. р-ли

4. Периодично напомняне на учениците чрез различни педагогически дейности в часа на класа за същността на тормоза, проявите и участниците в процеса.

Срок: месец декември 2024 г., месец

февруари 2025 г. и месец април 2025г.

Отг.: кл. р-ли

5. Провеждане на беседи, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит в часа на класа и предметите от цикъл обществени науки с цел запознаване на учениците с рисковите фактори от различни видове тормоз

Срок: целогодишен

Отг.: кл. р-ли

6. Включване на класовете със собствени инициативи за отбелязване на Световния ден за борба с тормоза.

Срок: м. февруари 2025 г.

Отг.: членовете на КС и на ученическите съвети

7. Привличане на външни лектори и използване на метода „Връстници обучават връстници“.

Срок: през учебната година

Отг.: Членовете на КС и кл. р-ли

8. Запознаване на учениците в часа на класа с профила на ученика, използващ булинг и изграждане на умения за разпознаване на тормоза и отстраняване на предпоставките в паралелката, допринасящи за възникване на рискови ситуации- чрез прилагане на интерактивни методи.

Срок: постоянен

Отг.: кл. р-ли

9. "Деца, родители и учители срещу езика на омразата"

Срок: м. Декември 2024 г.

Отг.: кл. ръководители

**Дейност 2. Прилагане на защитна мрежа -дейности за ИНТЕРВЕНЦИЯ.
НА НИВО УЧИЛИЩЕ:**

1. Прилагане на правила и процедури за работа с:

1.1. Дете, жертва на тормоз, Приложение 1 към плана.

1.2. Дете, упражнило тормоз, Приложение 2 към плана.

1.3. Деца, които помагат и подкрепят тормоза, Приложение 3 към плана.

1.4. Деца наблюдатели, Приложение 4 към плана.

Срок: постоянен

Отг.: Председател на координационен съвет

1.5. Единни училищни правила за прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз, Приложение 6 към плана.

2. Използване на разработените единни правила и процедури за регистриране на ситуации на тормоз, насочване към други служби и обмен на информация с други учебни и детски заведения.

Отг.: Председател на координационен съвет

3. Взаимодействие и решаване на конфликти между ученици, учители, родители и училищно ръководство.

Срок: целогодишно

Отг.: класните ръководители

4. Поддържане на Дневник със случаи на тормоз в училището /Приложение 5/, включващ описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки.

Срок: постоянен

Отг.: Председател на координационен съвет

НА НИВО КЛАС:

1. Запознаване на родители и ученици с дейностите за интервенция при възникнал случай на тормоз.

Срок: м. ноември 2024 г.

Отг.: кл. р-ли

2. Взаимодействие и решаване на конфликти между ученици, учители, родители и училищно ръководство, съгласно приетите правила и процедури.

Срок: постоянен
Отг.: кл. р-ли като посредници

3. Изработване на постери с Правилата на паралелката, които да се поставят на видно място в класната стая. Мониторинг от класния ръководител за тяхното съблюдаване и предприемане на мерки, възстановяващи ценностите, при евентуални нарушения.

Срок: м. октомври 2024 г.
Срок: постоянен
Отг.: кл. р-ли

№	Дейност	Материален ресурс	Финансов ресурс	Друг ресурс
1	Оценка на проблема, през мнението на учениците/учителите/родителите – с помощта на стандартизиран въпросник	Хартия за анкетни карти		
2	Анализ на проявите на училищен тормоз и наличните правила и решения за справяне с него – честота на булинг, форми, резултати, последствия, налични и липсващи правила.			
3	Периодично напомняне на учениците за същността на тормоза, проявите и участниците в процеса.	Хартия за изработване на информационни материали		Време – 1 час на класа
4	Провеждане на вътрешно училищно квалификационно обучение на персонала за разясняване на методи и начини за справяне в кризисни ситуации на тормоз		Такса за участник в обучението	Време – 1 ден
5	Оптимизиране на системата за дежурство, в зависимост от резултата от оценката на проблема			
6	Съблюдаване на процедурите за реагиране в ситуации на тормоз			Заседания на съвета
7	Припомняне на учители, ученици и родители процедурите за реагиране в ситуации на тормоз			Педагогически съвет, 1 час на класа и родителска среща
8	Изработване и разпространение на информационно-образователни материали, съобразени с различните възрастови групи и свързани с: а) превенция на тормоза; б) правата и задълженията на децата;	Хартия, цветен тонер		
9	Осигуряване на методически материали по превенция на тормоза в помощ на класните ръководители	Хартия, цветен тонер	Закупуване на специализирана литература	
10	Поддържане на непрекъсната връзка между класните ръководители и родителите за противодействие срещу проявите на тормоз.	Хартия за Уведомителни писма		Телефонни разговори
11	Провеждане на беседи, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит в часа на класа и предмети от			

	цикъл обществени науки с цел запознаване на учениците с рисковите фактори от различни видове тормоз			
12	Прожектиране на филмови материали с превантивна цел			
13	Отбелязване на Световния ден за борба с тормоза			
14	Използване на метода „Връстници обучават връстници”.			
15	Набиране на данни и анализ на профила на ученика, използващ булинг.			
	Прилагане на защитна мрежа			
1	Прилагане на правила и процедури за работа с: Дете, жертва на тормоз Дете, упражнило тормоз Деца, които помагат и подкрепят тормоза Децата наблюдатели			Заседания на съвета
2	Използване на разработените правила и процедури за регистриране на ситуации на тормоз, насочване към други служби и обмен на информация с други учебни и детски заведения			
3	Взаимодействие и решаване на конфликти между ученици, учители, родители и училищно ръководство.			Заседания на съвета с участие на директора
4	Поддържане на дневника за регистриране на ситуации на тормоз в училището, включващ описание на ситуацията, вида тормоз, участници, наблюдатели, предприети мерки	Дневник за регистриране на ситуации на тормоз		

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ

за работа с дете, жертва на тормоз

1. Разпознаване на тормоза.

Деца, подложени на тормоз най-често са:

- страхливи и несигурни;
- предпазливи, чувствителни, тихи;
- реагират с плач и отдръпване;
- липсва им самоуважение;
- нямат приятели;
- прекалено защитени от родителите си;
- не са агресивни (освен в редки случаи);
- момчетата са по-слаби физически.

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

2. Прекратяване на тормоза - чрез словесни и/или физически действия, незастрашаващи участниците.

2.1. Важно е класният ръководител да поговори с детето по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.

2.2. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.

2.3. Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.

2.4. Детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с психолог.

2.5. Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите съученици.

2.6. Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.

3. Уведомяване на родител.

4. Предприемане от кл. р-л на педагогическа работа за оказване на обща подкрепа с цел разрешаване на проблема - индивидуална; за група ученици или за целия клас.

5. Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Необходимо е детето да бъде наблюдавано в следващите дни, за да се проследи състоянието му и при необходимост отново да се работи с него.

6. При ВТОРО ниво на тормоз да бъдат уведомени незабавно ОЗД и органите на полицията.

7. Описване на ситуацията на тормоз в Дневника за регистриране на тормоза и предприемане от КС на „работа по случай“ съвместно с другите институции, имащи отношение към темата.

8. Възстановяване на щети, ако са установени такива.

9. Мерки и действия от страна на КС за разрешаване на регистрираната ситуация-анализ на проблема, изготвяне на програма и индивидуална работа с участниците.

10. При ТРЕТО ниво на тормоз КС насочва участниците към други служби или услуги за индивидуална работа с потърпевшия.

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ

за работа с дете, упражнило тормоз:

1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класният ръководител.

3. Подходът за възстановяване на щетата често се прилага в училище като логическо последствие от отклоняващото се поведение, свързано с рушене на материалната база. Той се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази насока. Същият подход успешно може да се прилага и когато се касае за нематериални щети. Важно е преди да се прилага, подходът да бъде предварително съгласуван с цялата училищна общност, включително и с децата, и да бъде част от политиката на училището.

4. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от класния ръководител. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза.

5. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшето дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да осъществява обратна връзка.

6. Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители, които също да проследяват поведението на децата и да реагират своевременно. Психолог също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава детето във

взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

1. В разговора с родителите е важно да се акцентира върху необходимостта те да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.

2. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.

3. Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения „в затворено” пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки.

4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

5. Учителят може да насочи родителите за консултация с психолог или в центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за БППМН, центрове за обществена подкрепа, комплекс за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества и др. (индивидуално или семейно консултиране).

Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Защото липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява и подстрекава тормоз.

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ

за работа с деца, които помагат и подкрепят тормоза

Тормозът се осъществява в присъствието на връстниците. Те могат да окуражават или възпрепятстват насилника.

Емоционалният градус по време на училищен тормоз може да въвлече в насилнически действия и деца, които не реагират агресивно.

Намесата и справянето със ситуации на тормоз е част от цялостната политика на училището срещу насилието и агресивното поведение. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна.

Децата, които подкрепят насилника също имат определени причини за своето решение:

- това е по-безопасно – ако поддържаш насилника можеш да избегнеш насилието;
- удоволствието от случващото се – за някои деца насилието е просто възможност за забавление – дори когато това е едностранно;
- демонстриране на уважение към насилника – някои деца приемат, че насилниците са уважавани, готини, смайващи;
- поради наличие на обобщено чувство на омраза – издава силното желание за нараняване /”просто някои са тъпанари и заслужават да бъдат наригани”/.

Важно е да не бъдат омаловажавани причините и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо.

Още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми и кибертормоза.

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата.

Необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

■ Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.

■ Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.

Когато се касае просто за приятелска игра учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават, за да не се наранят.

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните стъпки:

1. Да се работи не само с извършителите, а с групата, класа, след ситуация на тормоз.

2. Не се отстраняват наблюдателите, помагачите и подстрекателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз. Така всички, които са били там ще могат да видят какво се прави съгласно правилата на училището.

3. Изтъкват се тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдещето.

4. Търсене на помощ и съобщаване за случая.

5. Насърчение за грижа спрямо тормозените ученици.

По-голямата част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои и от самите деца. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случващото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията не само към детето упражнило тормоз, но към всички, които помагат и подкрепят тормоза.

Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест за да се предотвратят своевременно още в зачатък всички прояви на агресия.

ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ

за работа с децата наблюдатели

Повечето от учениците в класа са само странични наблюдатели на ситуацията и не се присъединяват към активно действащите, въпреки, че често се наблюдава наличието на подстрекател. Също така свидетелите не са просто пасивни наблюдатели на разигравашото се. Много голяма заблуда е, да се приеме свидетеля като незаинтересован.

Свидетелите на тормоза са мнозинството от децата. Реакциите сред очевидците на тормоз са различни:

- дискомфорт от наблюдаваното, неприемане, нехаресване;
- гняв от това, което се върши;
- вина и срам, ако не се намесят в тормоза с цел да го спрат;
- състрадателна нагласа към жертвите;
- бездействие поради страх, че ще се окажат следващите;
- жертви /но бездействието е неоправдано, защото страданието на жертвата е реално, а не е игра/;
- радост от гледката, наслада и удоволствие от чуждото страдание;
- евентуално включване в тормоза.

Учителят трябва да повлияе на децата да бъдат добри свидетели.

- насърчаване на поведението на подкрепа, което се открива още при малките деца;
- засилване на съпричастността и посочване на положителните ефекти от поведението, породено от съпричастността;
- отключване на положителните преживявания, породени от минали ситуации в които са заставали зад жертвите.

Загрижените за ценностите на своите ученици учители, трябва да се фокусират върху:

1. Подпомагане на детето да постигне морална независимост. Подкрепяне в увереността му за собствена преценка на добро и лошо, за правилно разпознаване на различни ситуации, за точно разграничаване кой каква отговорност носи. На тази основа може да се развие негативно отношение към насилието и да се мисли за активно действие срещу него, а не само за пасивно наблюдаване.

2. Обясняване на детето, че трябва нещо да предприеме, да прояви храброст и да се опълчи или поне да потърси помощ. Ако само си седи и нищо не прави, насилникът ще си мисли, че всичко е наред, че няма опасност за него. Страничните наблюдатели също са потенциални жертви, но само ако насилникът си мисли, че ще му се размине безнаказано.

3. Научаване на разликата между това да предадеш (да кажеш нещо, което ще навлече неприятности на друго дете) и да се довериш на възрастните (да кажеш и с това да помогнеш на друго дете да се справи с неприятностите) - чрез примери от всекидневието, които показват, че всички постъпки винаги имат последствия – и когато говориш за нещо, и когато мълчиш за нещо.

4. Осигуряване на сигурност, която ще позволи на страничния наблюдател или помагача да прекрати ситуацията, защото няма да се окаже впоследствие в ролята на жертва.

5. Оказване на добронамерена помощ на жертвата – най-важното в случая е да обясните, че не жертвите предизвикват насилниците и че пострадалите не са виновни. Връстниците на жертвата трябва да я съветват да потърси помощ от някой възрастен.

6. Изграждане на емоционална и психологическа бариера у детето да не окуражава и да не подкрепя мъчителя.

ОУ „Васил Левски” - с. Долни Луковит, общ. Искър, обл. Плевен,
5867, с. Долни Луковит, пл. „Христо Ботев” №6, тел: 06352/20-55

**ДНЕВНИК СЪС СЛУЧАИ НА ТОРМОЗ
 В ОУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”, С. ДОЛНИ ЛУКОВИТ**

№	Дата	Група/клас	Участници	Вид насилие и ниво	Предприети действия /намеса, интервенция/	Име и подпис на служителя регистрирал случая

ЕДИННИ УЧИЛИЩНИ ПРАВИЛА

за прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз в ОУ „Васил Левски”

Единните училищни правила са създадени във връзка с прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз в ОУ „Васил Левски”. Те са неизменна част от превантивните дейности, които се предприемат на ниво училище. Тяхната цел е прилагане на цялостен училищен подход за недопускане на тормоз и прояви на насилие сред учениците и бързо и ефективно справяне с проявленията на такива.

Правилата са разработени на базата на:

- направената оценка и анализирането на проблема, свързан с наличие и прояви на тормоз сред учениците;
- направените предложения от страна на ръководството на училището, класовете, учителите, непедагогическия персонал;
- сътрудничеството с експерти по проблема, родители и институции/ организации, свързани с проблемите на безопасността на децата и тяхното физическо и психическо благополучие.

Правилата съблюдават следните принципи:

- Нетолериране и нетърпимост на тормоза и насилието.
- Ангажираност от страна на всички възрастни в училище.
- Стремек към формиране на училищна общност, култура на социално компетентно поведение от страна на всички участници в училищния живот и взаимно уважение.
- Строги граници, които индикират неприемливото поведение, водещо към прояви на тормоз и насилие и прилагане на съответни мерки при преминаването на тези граници.

Правилата гласят следното:

1. В ОУ „Васил Левски” всички участници в училищния живот се уважават взаимно (ученици, учители, ръководство, родители, непедагогически персонал).
2. Всички дават най-доброто от себе си, за да поддържат позитивен психологически климат и конструктивни отношения в дух на взаимно разбиране, сътрудничество и толерантност.
3. Всички в училище изпълняват съвестно и отговорно своите конкретни ангажименти по превенцията и справянето с училищния тормоз. Те са следните:

3.1. Задължения на учениците:

- Учениците изпълняват задълженията си според Правилника за дейността на училището.
- Учениците активно участват в изграждането на общоучилищна култура на вежливи и толерантни взаимоотношения и допринасят с поведението си за изграждането на училищната общност.

- Учениците не толерират насилието и тормоза и незабавно информират за наличие на подобни прояви.

3.2. Задължения на персонала:

3.2.1. Училищен координационен съвет:

- Планира, проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на ниво училище. Обобщава предложенията на класовете и изготвя общоучилищни ценности, правила и последици.

- Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз.

- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата.

- Подпомага класните ръководители с материали или консултации със специалисти, съдейства за организиране на периодични обучения на учителите по темата за насилието.

- Всяка година извършва оценка на ситуацията в училище чрез различни анкети и методики и я представя пред Педагогическия съвет.

- Съхранява протоколите за докладване на случаи на насилие .

3.2.2. Класни ръководители:

- В началото на годината провеждат занятия в часа на класа, посветени на тормоза и насилието. С помощта на учениците приемат ценности, правила и последици при прояви на насилие. Постерите с приетите ценности, правила и последици се поставят на видно място в класната стая.

- Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз.

- Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици.

- Участват в работата на екипа, сформирани по конкретен случай на ученик от класа им.

- Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза, като могат да привличат различни специалисти, напр. от Центъра за превенция на насилието, Местната комисия за борба срещу противообществени прояви на малолетни и непълнолетни и др. Информират учениците за Националната телефонна линия за деца 116 111.

- Информират родителите за дейностите по механизма, както и за приетите правила и процедури. Съдействат за включването им в дейностите на ниво училище.

3.3.3. Учители, които не са класни ръководители:

- Включват темата за насилието в учебни единици, при които това е възможно.

- Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ.

- Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз над ученици.

- Познават правилата и последствията на класа, прилагат ги и изискват от учениците да ги прилагат.

3.3.4. Дежурни учители:

Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство.

- Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им.

- Докладват на училищното ръководство, като попълват протокол, отразяващ инцидента.

3.3.5. Помощен персонал:

- Полагат грижи за предотвратяване на насилнически действия в училищните помещения, за които отговарят.

- Познават основните принципи на действие и ги прилагат – правила, последствия, протокол за реагиране на насилие.

- Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, дежурен учител, директор.

3.3.6. Ръководство:

- Ръководството на училището създава необходимите условия и предпоставки за изграждане на позитивен психосоциален климат и конструктивни взаимоотношения в дух на толерантност, сътрудничество и партньорство.

- Контролира дейностите по превенция на насилието и тормоза и интервенция в случаите на тормоз.

- Осъществява взаимодействие с извънучилищни институции и организации, имащи отношение към проблема.

- Насърчава и поощрява просоциалното поведение и добрите взаимоотношения чрез подходящи форми – грамоти, организиране на конкурси, инициативи, форуми, кампании и пр.

3.3.7. Родители:

- Провеждат задълбочени разговори по темата за тормоза и насилието със своите деца.

- Следят за признаци на упражнен тормоз и насилие над децата си.

- Незабавно уведомяват училищните власти, ако станат свидетели на прояви на тормоз и насилие.

- Активно се включват в мероприятията, организирани на ниво клас и на ниво училище във връзка с превенцията на тормоза и насилието.

- Участват в тематични родителски срещи, форуми и други училищни и извънучилищни дейности.

- Отправят предложения и при възможност подпомагат ресурсното осигуряване на прилагането на Механизма за противодействие на училищния тормоз.

4. В ОУ „Васил Левски“ се насърчава взаимодействието между учениците от различните класове. Това взаимодействие се осъществява чрез ученическо самоуправление, чрез различни форми, базирани на принципа „Връстници обучават връстници“, чрез организиране на различни извънкласни инициативи, в които да участват малки и големи ученици, да се опознават взаимно и да се повишава степента на толерантност и партньорство между тях.

5. Учителите и непедагогическия персонал системно повишават своята квалификация във връзка с превенцията на тормоза и своевременната и адекватна интервенция в случай на такъв.

6. В началото на всеки учебен срок се организират общоучилищни срещи с представители на ръководството, учители, ученици и родители, на които се анализират

и хармонизират потребностите и интересите на всички страни в името на сигурността и спокойствието на учениците в училище.

7. В ОУ „Васил Левски” се създават не само възможности за изява на социално компетентното поведение, но и постиженията и добрите практики по отношение на неговото проявление се популяризират със съдействието на Координационния съвет и на останалите представители на училищната общност в интернет, чрез постери и табла в училище, на училищни тържества и чрез други средства.

8. Училището активно взаимодейства със служби, организации и специалисти по проблемите на децата и намира добри партньори и приятели в лицето на: Местната комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни, Отдел „Закрила на детето“, Център за помагачи специалисти в социалната сфера „Малки стъпки”, гр. Плевен, Център за подкрепа на личностното развитие и др.

9. За подкрепа и съдействие на семействата и децата във връзка с превенцията на тормоза и насилието и интервенцията при прояви на такива, училището насочва към подходящи здравни и социални услуги.

10. Да осигурим условия за непрекъснатост на обучението за учениците от рисковите групи; Да осигурим допълнително (компенсаторно) обучение и подкрепа за учениците, пропуснали учебни занятия поради здравословни причини. Да поддържаме положителен психоклимат на работа и учене и да редуцираме ситуациите на напрежение и стрес.